

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการชุมชนกับความร่วมมือในการพัฒนา

การทดสอบสมมติฐานสำคัญของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้ชุมชนต่อผู้ถูกชุมชน กับความร่วมมือในการพัฒนา จะอาศัยข้อมูลที่ไต่จากการสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากสมาชิกกลุ่มทั้งสาม และผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเอง ในท่านปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือในการพัฒนา พฤติกรรมการร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนา ทัศนคติที่สมาชิกกลุ่มทั้งสามมีต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และความเห็นของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาจึงรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือในการพัฒนา

จากการประมวลค่าตอบข้อคำถามจากทุกฝ่าย ผู้วิจัยพบตัวแปรที่ร่วมอธิบายระดับความร่วมมือในการพัฒนาดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจและอาชีพ ประชาชนคนใดที่รู้สึกว่าตนเองซัดสนยากจนต้องพยายามชวนชวายท่ามาหากิน เวลาว่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนามีน้อยลง ลักษณะของงานอาชีพ เช่น การทอผ้าไหม ซึ่งต้องทำทั้งกลางวันและกลางคืน การทำไร่ซึ่งต้องออกไปยังตำบลอื่นคราวละนาน ๆ ก็มีส่วนสัมพันธ์กับโอกาสที่ประชาชนจะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาได้ นอกจากนี้รายจ่ายอันเกิดจากการให้ความร่วมมือก็เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องพิจารณา เช่น การบริจาคเงินร่วมสร้าง โบสถ์ขนาดใหญ่ ผู้ที่ฐานะดีย่อมมีส่วนร่วมมากกว่า การจัดอบรมอาหาร เมื่อกำหนดค่าให้ผู้เข้ารับการอบรมนำวัสดุประกอบอาหารมาเองซึ่งเป็นเรื่องต้องจับจ่ายใช้สอย ความสนใจจะร่วมมือก็ลดลง

2. เวลาว่าง หากกิจกรรมการพัฒนาจัดในช่วงที่ประชาชนมีเวลาว่าง โอกาสที่จะได้รับความร่วมมือก็มีมากขึ้น ตัวอย่างการพัฒนาวัดเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2525 มีประชาชนเข้าร่วมน้อยเพราะเป็นเวลาพักผ่อนที่ท่องเที่ยว

3. การแพร่กระจายสารสนเทศเพื่อขอความร่วมมือ มีหลายกรณีที่คุณคนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเพราะไม่ทราบว่ามีกิจกรรมนั้นขึ้น เช่น การพัฒนาวัดวันที่ 5 ธันวาคม 2525 มีสมาชิกจำนวนหนึ่งตอบว่าไม่ทราบว่ามีกิจกรรมวัดจึงไม่ได้ไปช่วย

4. ผลประโยชน์และความจำเป็น กิจกรรมที่สอดคล้องกับผลประโยชน์และอยู่ในความสนใจของบุคคลย่อมได้รับความร่วมมือจากบุคคลมากกว่า เช่น การทำถนนนำไฟฟ้าเข้าบ้าน การสร้างสะพาน กิจกรรมประเภทนี้เป็นผลประโยชน์โดยตรงซึ่งประชาชนเห็นว่าจำเป็น ความร่วมมือก็มีมาก เมื่อเทียบกับการตีควักเงินให้สุนัขในหมู่บ้านประชาชนเห็นว่าไม่จำเป็นประกอบกับต้องใช้เงิน ความสนใจจะร่วมมือก็ไม่มี

5. ลักษณะนิสัยและความเชื่อของชาวบ้านเอง ลักษณะของความเป็นชาวบ้านซึ่งมีอยู่ในชาวชนบททั่วไป ได้แก่ การพอใจกับชีวิตที่ดำเนินอยู่ โดยไม่ค่อยรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ หรือหากมีการกระตุ้นให้ตื่นตัวก่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะตื่นตัวชั่วระยะหนึ่งแล้วความสนใจก็จะลดลง เช่น การนำเงินสัจจะสะสมทรัพย์ฝากเป็นประจำทุกเดือน ช่วงหลัง ๆ ของการฝาก ผู้เก็บรวบรวมเงินจะมีปัญหาเพราะไม่ได้รับเงินตามเวลา ซึ่งสมาชิกหลายคนใช้คำว่า "ไม่เอาจริงกัน" หรือการที่แนะนำให้สตรีฝากครรภ์หรือนำบุตรไปรับภูมิคุ้มกัน ได้รับความร่วมมือน้อยส่วนหนึ่งเพราะเขาเชื่อว่าไม่ฝากหรือไม่ฉีดยาก็ไม่เห็นเป็นอะไร

6. การเห็นผลงานโดยเร็ว กิจกรรมที่มองเห็นความสำเร็จอยู่ใกล้กว่าประชาชนจะร่วมมือมากกว่า เช่น กรณีผู้ใหญ่บ้านคิดจะปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน โค้ดักสันใจซื้อเชือกดินอุกรังเข้ามาเทในหมู่บ้านก่อน ชาวบ้านก็มาช่วยทำถนนและออกเงินค่าดินให้แก่กรณีของการนำไฟฟ้าเข้าบ้าน ซึ่งต้องเก็บเงินก่อนดำเนินการภายหลัง ช่วงแรก ๆ ประชาชนก็ร่วมมือน้อยกว่า

7. ความเชื่อถือและการยอมรับในตัวผู้นำการพัฒนา เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมาก เป็นทัศนคติที่ประชาชนมีต่อผู้นำอันหล่อหลอมขึ้นจากการพบปะพูดคุยการติดต่อร่วมงานโดยตรง และการซบซิบกับบุคคลอื่น ๆ กรณีที่เห็นได้ชัดคือผู้ใหญ่บ้านพระเพลิง เป็นผู้

ชาวบ้านชื่นชมในความสามารถ เห็นว่าเป็นคนดี น่าเชื่อถือ ทันสมัย มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือลูกบ้านและแก้ปัญหาในหมู่บ้านได้ก็ ฉะนั้นเมื่อผู้ใหญ่บ้านชักชวนหรือขอร้องอะไร ชาวบ้านมักไม่ขัด ตรงข้ามกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสำนักงานต.กุงครรภซึ่งอายุยังน้อย ผลการปฏิบัติงานไม่เป็นที่ชื่นชอบของประชาชน เมื่อแนะนำหรือขอความร่วมมืออะไรมักไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร ซึ่งส่วนนี้จะได้นำเสนอในคอนท้อไป

8. การชุมชนถึงกันเองในหมู่ประชาชน ผู้วิจัยได้ทราบจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนบางคนว่าไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมอะไร เพราะตนไม่รู้หนังสือ เวลาเข้าร่วมการอบรมซึ่งต้องใช้ความรู้ด้านการอ่านเขียนบ้าง หากใครอ่านเขียนผิด หรืออ่านเขียนไม่ได้เลย ก็จะถูกผู้เข้าร่วมการอบรมอื่นนำมาขูขบขินินทา ทำให้รู้สึกอายและไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใด ๆ

9. เครื่องช่วยการสื่อสาร จากการสอบถามสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนจำนวนมากว่าจะเข้าร่วมการประชุมเยาวชนที่จะจัดต่อไปหรือไม่ มักได้รับคำตอบว่า "ดูก่อน" ถ้าเพื่อนเข้าก็จะเข้า" ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าหมู่เพื่อนฝูงที่สนิทสนมซึ่งได้พูดคุยกันถึงกิจกรรมการพัฒนานั้นมีผลต่อการที่บุคคลจะตัดสินใจ เข้าร่วมหรือไม่

อีกประการหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในหมู่สมาชิกแต่ละกลุ่ม มีการชุมชนถึงผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานน้อย และแม้การชุมชนกับบุคคลภายนอกก็ยังมีค่าน้อย ควบเช่นกัน การชุมชนถึงในปริมาณที่มากจะเป็นช่องทางให้สารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาแพร่หลายมากด้วย ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจ เข้าร่วมในการพัฒนา

10. ความกระตือรือร้นของผู้นำการพัฒนาเอง หากผู้นำหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ จัดกิจกรรมหรือให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่ประชาชน ความร่วมมือ และการยอมรับการพัฒนางานก็จะยิ่งมีมากไปด้วย เพราะประชาชนยังมีลักษณะการรอเจ้าหน้าที่หรือผู้นำอยู่มาก

พฤติกรรมความร่วมมือในการพัฒนา

สำหรับการอธิบายพฤติกรรมความร่วมมือของการพัฒนานี้ ผู้วิจัยจะยกกรณีต่างๆ

ที่ปรากฏในหมู่บ้านพระเพลิง เพื่อให้เห็นสภาพและแนวโน้มของความร่วมมือกันนี้

1. การฝากเงินสัจจะสะสมทรัพย์ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผู้วิจัยประมวลความเห็นของสมาชิกกลุ่มไควว่า เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดี แต่ที่ล้มเลิกไปเพราะไม่เอาจริงกัน ช่วงหลังคนเก็บเงินลำบาก ถึงกำหนดแล้วสมาชิกไม่นำเงินมาฝาก ต้องถามเก็บโทษเข้าไปบ้าง ประกอบกับตอนนั้นพัฒนากรที่เป็นเจ้าของโครงการนี้จะย้ายและเปลี่ยนผู้ใหญ่บ้าน จึงเกิดความไม่แน่ใจ อย่างไรก็ตามการกล่าวถึงพัฒนากรคนเก่านั้นก็ไม่มีผู้ใครระบุว่าไม่น่าไว้วางใจแต่อย่างใด เป็นแค่เพียงสมาชิกเกิดความหวาดระแวงว่าเมื่อพัฒนากรย้ายแล้ว อาจเกิดความยุ่งยากแก่คนใดจึงตัดสินใจเลิกฝาก อีกประการหนึ่งกิจกรรมของกลุ่มบางอย่างไม่เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ คือได้กำหนดโครงการกันไว้ว่า หมู่บ้านนี้จะใครดัดตามโครงการ เงินที่ผู้บ่มมาไว้ใช้โดยให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการใช้และผลประโยชน์จากการใช้รูดใด แต่ปรากฏว่าไม่ได้รูดใดมาเสียที สมาชิกจึงทอดยเบื้องหน้า อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามว่าต่อไปจะเข้าร่วมการฝากเงินอีกหรือไม่ ส่วนใหญ่ตอบว่าถ้าอีกก็จักจะฝาก แต่เมื่อถามว่าต้องให้ใครเป็นผู้ริเริ่มจักทั้งกลุ่มฝากเงินขึ้นมาอีก ส่วนใหญ่จะระบุว่า เป็นหน้าที่ของพัฒนากร และผู้ใหญ่บ้าน

2. การเข้ารับการอบรมอาหาร พัฒนากร เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้ให้ข้อมูลว่าในการบรรยายหัวข้อความรู้ด้านโภชนาการ หรืออนามัย สมาชิกกลุ่มและผู้ร่วมสังเกตการณ์จะไม่ค่อยตั้งใจฟัง อาจเป็นเพราะยาก ชาวบ้านจะชอบอะไรที่เข้าใจง่าย ๆ และรู้สึกสนุก เช่น เวลาสาธิตการทำอาหาร คนสนใจกันมาก ระหว่างเวลาสองเดือนที่ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูล พัฒนากรไม่ได้ไปจัดการอบรม เมื่อถามจากสมาชิกกลุ่มสตรีตอบว่าไม่ทราบว่าเพราะอะไรจึงไม่มาจัด และเมื่อถามต่อไปว่าไปประชุมหรือสอบถามกันแล้วหรือยังว่าคราวต่อไปอยากหัดทำอาหารอะไร ได้รับคำตอบว่ายัง ซึ่งแสดงว่าสมาชิกกลุ่มโดย เฉพาะกรรมการพัฒนาสตรีไม่เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของตนเองได้แต่รอคอยให้เป็นหน้าที่ของพัฒนากรที่จะจัดให้เท่านั้น ผู้จัดการอบรมยังระบุว่า การที่มิได้เข้ารับการอบรมน้อย เป็นเพราะผู้รับการอบรมต้องจ่ายค่าวัสดุประกอบอาหารเอง

3. กิจกรรมของกลุ่มเยาวชน แม้จะไม่มีกิจกรรมต่อเนื่องที่กำหนดไว้ชัดเจน

แต่สมาชิกกลุ่มเยาวชนซึ่งน่าจะมีบทบาทในการพัฒนาในหมู่บ้านมากพอสมควร กลับไม่มีบทบาทอะไรมากนักหลังการอบรม การสอบถามจากสมาชิกกลุ่ม และพัฒนากร แจ้งว่าเป็นเพราะสมาชิกแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่นมาก แต่งานไปแล้วก็หลายคน ประธานไม่เข้มแข็งพอและค่อนข้างย้ายไปทำงานที่อื่น เหลือเพียงรองประธานกลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นเรื่องนี้ ได้รับคำตอบในลักษณะด้อมท้าวว่าคนไม่ใช่ผู้นำ ทางด้านพัฒนากรได้ "วางมือ" จากการนำกลุ่มเยาวชนไปชั่วระยะหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มริเริ่มกิจกรรมการพัฒนาขึ้นเอง เนื่องจากเห็นว่ารองประธานและสมาชิกกลุ่มอีกคนหนึ่งได้รับเลือกเป็นเยาวชนดีเด่นของประเทศ น่าจะเป็นผู้นำกิจกรรมในกลุ่มเยาวชนได้ดี แต่ก็ไม่เป็นตามที่คาดไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2526 พัฒนากรได้ไปในหมู่บ้านแจ้งว่าจะส่งบ้านพระเพลิงเป็นหมู่บ้านพัฒนาของตำบล และรวมประกวดศูนย์เยาวชน จะมีการจัดชุมนุมเยาวชนอีกครั้งหนึ่งโดยนำสมาชิกกลุ่มเยาวชนเก่า และรับสมาชิกเพิ่มร่วมการสัมมนา ในการนี้ได้มอบภาระในการประสานงานแก่รองประธานกลุ่ม ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นโอกาสอันดีที่จะกระตุ้นให้รองประธานกลุ่มแสดงบทบาทการ เป็นผู้นำ และ เกิดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนต่อไป

4. การพัฒนาวัดเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2525

กิจกรรมในวันนี้เดิมกำหนดว่าจะปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านได้คิดต่อขอคืนลูกรังไว้แล้ว แต่กองทหารลงไปชนซึ่งจะกองอาศัยรถของชาวบ้าน หากไม่ไถรถก็จะทำความสะอาด ถางป่าในสวนผลไม้ของวัด ปรากฏว่าไม่อาจไถรถได้ ดังนั้นตั้งแต่เวลาประมาณ 9 นาฬิกา ผู้ใหญ่บ้านได้นำชายหนุ่ม ชายฉกรรจ์ประมาณ 30 คน ไปช่วยตากถางวัชพืชที่บริเวณสวนผลไม้ของวัด ในบริเวณข้างโบสถ์ มีหญิงชรา 2 คน เด็กสาววัยรุ่น 6 คน เด็กเล็ก 7 คน ช่วยกันเก็บหินที่โขกสร้างล้างกองไว้ โดยมีชายชรา 2 คน นั่งสานบุงกึ่งให้ไซ มีพระเฒ่า ช่วยทำงานและเจ้าอาวาสเป็นประธานอยู่ ผู้ใหญ่บ้านกล่าวว่า วันนี้หลายคนก็งานเกี่ยวข้าว แต่ก็อีกไม่น้อยที่อยู่บ้านเฉย ๆ ไม่มาช่วยงาน ระหว่างเวลาทำงานผู้ใหญ่บ้านคอยทุกระทุ้งและให้กำลังใจ จนเวลาใกล้เที่ยง ผู้ใหญ่บ้านได้ไปที่กุฏิ ให้นำคนจัดอาหารที่พระฉันแล้วไว้ให้ผู้ร่วมการพัฒนาวัด รับประทานอาหารนี้เด็กสาว ๆ กลับบ้านอาจจะไปตักน้ำให้ควายกิน และจะมาอีกในคอนบาย

ในภาคบ่าย มีชาวบ้านมาเพิ่มอีกบ้างเล็กน้อย เจ้าอาวาสจัดเครื่องขยายเสียง

ออกมาให้ผู้ใหญ่บ้านชักชวนประชาชนมาร่วมงาน ระยะแรกผู้ใหญ่บ้านได้พูดคุยเชิญชวนอย่าง
 นิ่มนวล แต่ต่อ ๆ มา การพูดคุยยิ่ง เข้มข้นขึ้นถึงกับบอกว่า "สำหรับคนที่ไม่คิดเกี่ยวกับข้าวแล้ว
 ไม่มาช่วยงานวันนี้ ผมก็ไม่พอใจเหมือนกัน หากวันหลังมีอะไรก็อย่ามาขอให้ผมช่วยเลย"
 ในช่วงเวลาเย็นมีชาวบ้านมาเพิ่มมากขึ้น รวมจำนวนผู้ร่วมพัฒนาวัดในวันนี้เพียงประมาณ
 80 คน ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของหมู่บ้าน

5. ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

ความร่วมมือที่ชาวบ้านจะให้แก่วางโรงเรียนนี้ น่าจะสรุปได้ว่ามีความ
 เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตบ้าง เนื่องจากแต่เดิมการก่อตั้งโรงเรียนเป็นความต้องการของ
 ชาวบ้าน ฉะนั้นการบริจาคเงิน ช่วยหาไม้ และช่วยแรงงานก่อสร้างโรงเรียนจึงเป็นสิ่ง
 ที่ชาวบ้านยินดี และร่วมมือมาตลอด แต่เมื่อมีอาคารที่ถาวร และเริ่มได้รับเงินงบประมาณ
 จากทางราชการมาช่วย ชาวบ้านก็เริ่มรู้สึกว่าจะไม่ใช่ภาระของตนในส่วนนี้ ความร่วมมือ
 ระยะหลังจึงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมทาง ๆ อันจะสนับสนุนวัตถุประสงค์ของทางโรงเรียน
 แต่ทางโรงเรียนก็ไม่มีกิจกรรมประเภทนั้นบ่อยนัก เท่าที่สังเกตเกี่ยวกับโรงเรียนและไ้ทั้ง
 ค่ายนอกเล่มมีประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประการคือ การนำบุตรเข้าเรียน การร่วมมือใน
 โครงการอาหารกลางวัน และการช่วยรักษาสมบัติของโรงเรียน

เกี่ยวกับการนำบุตรเข้าเรียนในปัจจุบันปรากฏว่า เด็กในหมู่บ้านที่อยู่ในวัย
 ศึกษาประถมปีที่ 1-6 จำนวนเพียง 2 ใน 3 ของหมู่บ้านที่เข้าเรียนในโรงเรียนวัดหงษ์
 ทั้งที่ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน ส่วนอีก 1 ใน 3 ของจำนวนเด็กวัยดังกล่าว กลับเดินทางไปเรียน
 ถึงตัวอำเภอ ซึ่งต้องยุ่งยากในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เหตุผลของผู้ปกครองคือ
 เด็กโรงเรียนวัดหงษ์ เรียนอ่อน อ่านเขียนไม่ได้ ซากระเบียบวินัย

โครงการอาหารกลางวัน เริ่มในปี พ.ศ. 2523 ทางโรงเรียนได้
 งบประมาณลงทุนจัดโครงการนี้ แต่ไม่ได้ขอแรงชาวบ้านประกอบอาหาร ครูเป็นผู้ทำกันเอง
 การขอความร่วมมือชาวบ้านมีเพียงขอให้เด็กซื้ออาหารของโรงเรียนรับประทาน หรือให้
 เด็กนำอาหารกลางวันมารับประทานที่โรงเรียน ปรากฏว่าชาวบ้านก็ร่วมมืออยู่ระยะหนึ่ง
 ต่อมาก็ให้เด็กกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านเหมือนเดิม อ้างว่าเคยชินและบ้าน

อยู่ใกล้ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับทางโรงเรียนพอสมควร ระยะแรกครูได้ทำอาหารขายทุกวัน ปกติมาคอย ๆ ลดลง จนเหลือสัปดาห์ละหนึ่งวัน และระยะปลายปี พ.ศ. 2525 ถึงค การทำอาหารไว้ชั่วคราวก่อนเพื่อคอยนโยบายของครูใหญ่คนใหม่

การรักษาสมบัติของโรงเรียน ทางฝ่ายครูมีความเห็นว่าชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือ มีการทำกระจกหน้าต่างโรงเรียนแตก การปลุกผักสวนครัวของนักเรียนก็ถูกถอน หรือแอบเก็บไปบ้าง ส่วนทางผู้ใหญ่บ้านแล้ว ชาวบ้านมีความเห็นว่าเวลาโรงเรียนจะขอความร่วมมือจากชาวบ้านก็อ้างว่าเป็นโรงเรียนของหมู่บ้าน แคร่ครัวชาวบ้านจะขอใช้บริเวณโรงเรียนฉายภาพยนตร์ หรืองานพิเศษอะไร ทางโรงเรียนมักไม่ให้ เหมือนไม่ใช่โรงเรียนของชาวบ้าน

6. ความร่วมมือกับสำนักงานตงกงครรภ

ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สำนักงานตงกงครรภนี้อาจจำแนกการพิจารณาได้หลายประการดังนี้

การรับบริการ จากคำบอกเล่าของประชาชน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเอง ปรากฏว่า ชาวบ้านไม่ค่อยชอบใช้บริการของสำนักงานตงกงครรภ หากเจ็บไข้เล็กน้อยอาจซื้อยารับประทานเอง ถ้าเป็นมากก็เข้าไปรักษาในอำเภอ หรือจังหวัด เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยอยู่สำนักงาน ค่ายาแพง

การปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อพัฒนาอนามัย ปรากฏว่าแม่เจ้าหน้าที่จะแนะนำให้สตรีไปฝากครรภ์ หรือนำบุตรไปรับการฉีดวัคซีน ซึ่งน้ำหนัก วัคซีนสูง ชาวบ้านมักไม่ปฏิบัติตาม เมื่อชักชวนให้หมอมำแยเข้ารับการอบรมก็ได้รับการปฏิเสธ การชักชวนให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้สุนัขก็ไม่ได้รับความสนใจเช่นกัน

การสนับสนุนด้านการเงิน พบว่าแม่สำนักงานตงกงครรภจะอยู่ในสภาพไม่พร้อมและไม่เหมาะสมกับการใช้งานเลยก็ตาม แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ขอความร่วมมือ ชาวบ้านออกเงินซื้อครุภัณฑ์ ชาวบ้านก็ไม่ยอมให้จามร่วมมือ เจ้าหน้าที่กล่าวว่า ชาวบ้านมักจะค้างค้ายาทำให้ยุ่งยากในการจัดเงินหมุนเวียนเพื่อพยายามมาใช้ในสำนักงาน

7. ความร่วมมือกับวัด

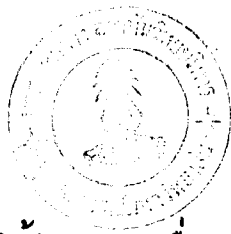
การให้ความร่วมมือกับวัดเพื่อพัฒนาการศึกษา เป็นเรื่องของประเพณี ความเชื่อของชาวบ้าน กิจกรรมที่แสดงความร่วมมือของชาวบ้านคือวัดเท่าที่ปรากฏ ในระยะที่เก็บรวบรวมข้อมูล มีเพียงการทำบุญตักบาตร และการจัดงานเทศน์มหาชาติ หารายโกสรางโบสถ์

การทำบุญตักบาตร ปัจจุบันแม้ประชาชนจะทราบจำนวนพระ เณร ที่มีอยู่ในวัด แต่การทำบุญตักบาตรก็ยัง เป็นไปตามศรัทธาของประชาชน จึงมีอาหาร เหลือจำนวนมาก ๆ ทุกวัน อาหารส่วนที่เหลือจากพระฉันจะเป็นอาหารกลางวันของครู ที่โรงเรียน ถึงกระนั้นก็ยังมิขาดเหลือจากแห่งเก็บไว้ขายได้อีก เกี่ยวกับกรณีการตักบาตร นี้ เมื่อปี พ.ศ. 2522 เกิดความไม่พอใจในหมู่บ้านถึงกับไม่ไปทำบุญตักบาตรกัน ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีความเห็นว่า เจ้าอาวาสให้เฉพาะญาติพี่น้องประมุขชาวเหลือและ ผลไม้ในสวนของวัด ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรม การแก้ปัญหาขณะนั้นผู้ใหญ่บ้านของบอกลูกบ้านให้ไปทำบุญตักบาตร และเจ้าคณะอำเภอได้เดินทางมาพิจารณาเรื่องราวแล้ว ตัดสินว่า ไม่ตองให้มีการประมุขชาวเหลือ และผลไม้ของวัด หากให้ทางวัดหากเก็บไว้ ชาวบ้านคนใดจะซื้อไปเลี้ยงสัตว์ก็ให้ซื้อไปทุกคน หลังจากนั้นเหตุการณ์ก็ขึ้นเป็นลำดับ

การจัดงานเทศน์มหาชาติ เมื่อวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2526 โดยปกติแล้วทางวัดจะจัดงานหาเงินสร้างโบสถ์เป็นประจำทุกปี สำหรับปีนี้ได้มีการประชุมชาวบ้าน เพื่อปรึกษาการจัดงานครั้งแรก เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2526 เจ้าอาวาสวัดและกรรมการหมู่บ้านเสนอความเห็นว่าจะใช้วิธีเก็บเงินจากชาวบ้าน หลังคาเรือนละ 300 บาท หากต้องการให้มีการละเล่น เช่น ภาพยนตร์ ลิเก ก็จะต้องเก็บเพิ่มเป็น 350 บาท เนื่องจากการจัดงานหาเงินโดยตรงมักขาดทุน ระยะต่อมาเป็นที่ทราบทั่วกันว่าให้เก็บเงินครอบครัวละ 300 บาท โดยไม่จัดการแสดง เป็นแต่เพียงจะขอผ้าป่าจากหมู่บ้านอื่น มาช่วยสมทบ วันที่ 5 มกราคม 2526 เริ่มมีโปสเตอร์ขนาดใหญ่ติดหน้าหมู่บ้าน ริมถนน บึงขงชัย-ระยอง และที่แก้วอำเภอ เชิญชวนร่วมงานเทศน์มหาชาติวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ ซึ่งปรากฏว่าทางวัดจ้างเขียนโปสเตอร์ดังกล่าว โดยชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมด้วย

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2526 เจ้าอาวาสได้ใช้ให้ชาวบ้านคนหนึ่งไป

บอกบรรดาหญิงสูงอายุในหมู่บ้านให้ไปประชุม เรื่องการทำอาหาร แต่ปรากฏว่าผู้รับคำสั่งบอกข่าวเพียง 2-3 คน จึงไม่มีการประชุม ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้จัดแบ่งให้ชาวบ้านครั้งหนึ่งตั้งแต่วันทักนำอาหารไปช่วยเลี้ยงแขกที่มาจากหมู่บ้านอื่นในวันที่ 5 และให้ผู้อาศัยอยู่ครั้งทางตะวันออกนำอาหารไปในวันที่ 6 ส่วนการประกอบอาหารเพิ่มเติมถือเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องไปช่วยกันไม่ได้มอบหมายใครโดยเฉพาะ

ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2526 เวลากลางวันทางโรงเรียนไค้บ้านนักเรียนไปช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด ประมาณ 14 น. เจ้าอาวาสเดินทางกลับจากต่างจังหวัด ไค้บ้านเครื่องขยายเสียงออกประกาศขอให้ชาวบ้านมาช่วยจัดเตรียมสถานที่ ขณะนั้นเริ่มมีชาวบ้านมาช่วยเพียงเล็กน้อย หลังจากทุกเชิฐชวนอยู่ระยะหนึ่ง เจ้าอาวาสถึงกับใช้คำว่า "มุกหัวอยู่กับบ้าน" กับชาวบ้าน ในช่วงเวลาเย็นมีชาวบ้านชายไปช่วยจัดสถานที่ประมาณ 30 คน

ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2526 เป็นต้นมาชาวบ้านต่างเตรียมตัวทำอาหาร อันได้แก่ ชมนนางเร็ก นางเร็กหุข่าง ชนมจีน ซึ่งทำให้แต่ละคนไม่ค่อยวาง และต้องใช้จ่ายเงินกันพอสมควร และเมื่อถึงวันงาน ต่างก็ไปร่วมการทำบุญตักบาตรช่วยทำอาหารที่วัด นำเงินบริจาคให้วัด และยังจัดเงินติดกัณฑ์เทศน์ อีก เงินบริจาคให้วัดนั้นไม่ได้ครบ 300 บาท ทุกครัวเรือน เพราะใครที่ยากจนก็ยังให้ไม่ครบ ช่วงระยะก่อนงานวัดจึงกล่าวมีการขายข้าว และนำผ้าใหม่ไปส่งกันมาก เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในการนี้ เมื่อพิจารณาทุกด้านรวมกัน คาดว่าแต่ละครัวเรือนจะต้องใช้จ่ายเงินในโอกาสนี้ไม่ต่ำกว่า 500-600 บาท

การเทศน์ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ มีผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทั้งจากในบ้านพระเพลิงเอง และจากหมู่บ้านอื่น แต่ไม่มากจนเต็มศาลาการเปรียญ ทั้งนี้มีชาวบ้านบอกผู้วิจัยว่าไม่ใช่งานเทศน์ตามประเพณีของหมู่บ้านจึงไม่เป็นที่ตื่นเต้นกันมากนัก การจัดงานมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เมื่อทางวัดตระหนักว่าผู้ที่นำผ้าป่ามาจากจังหวัดปทุมธานีต้องพักค้างคืนที่วัดไม่มีการละเล่นอะไรใหญ่ ทั้งนี้จึงมีการติดคอหอยอะลิเกมาแสดงกันภายในเย็นวันที่ 5 ซึ่งกว่าจะเริ่มการแสดงได้ก็ประมาณ 23 นาฬิกา ลิเกแสดงจนถึงเช้า ทำให้การทำบุญตักบาตรในเช้าวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค่อนข้างเงียบเหงา คนตักบาตรกันน้อย

เมื่อการจ้างงานแล้วเสร็จปรากฏว่า มีรายได้สุทธิประมาณห้าหมื่นบาท

8. ความร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน

เกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้านนี้ ระหว่างการเก็บข้อมูลได้เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือจากชาวบ้านช่วยงานของผู้ใหญ่บ้านโดยตรงสองครั้ง ครั้งแรกในวันที่ 5 มกราคม 2526 ผู้ใหญ่บ้านต้องไปรับรถไถ จากอำเภอโซคชัย ได้ขอชาวบ้านเข้าไปช่วยขนย้ายรวมสิบคน แมวว่าการนัดหมายกับพัฒนากรจะเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนทำให้ต้องเสียเวลารอคอยนานมาก แต่ทุกคนก็รอและรวมเงินทางไปกับผู้ใหญ่บ้าน

อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 18 มกราคม 2525 ผู้ใหญ่บ้านได้รับป้ายเพื่อติดกิ่งทรงที่สาธารณะคือ ป่าซาของหมู่บ้าน จากพนักงานที่ดิน ก็ได้รับความร่วมมืออย่างที่ดีจากลูกบ้านในการติดกิ่ง

ทัศนคติของสมาชิกกลุ่มต่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

เพื่อจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่สมาชิกกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน และกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต มีต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้วยความร่วมมือในการพัฒนา ผู้วิจัยจะเสนอเฉพาะทัศนคติต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบางตำแหน่งที่มีกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวข้องอย่างประชาชนอย่างมาก และเห็นได้ชัด ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู และเจ้าอาวาสเท่านั้น

ในการวิเคราะห์ทัศนคตินี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการซึ่งใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องโอกาสการเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (สุภางค์ จันทวานิช 2523 : 154) คือการคัดเลือกค่าที่แสดงลักษณะของความรู้สึกหรือทัศนคติ มาแสดง แต่อาจจะมีความเที่ยงตรงแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ การวิจัยเรื่องโอกาสในการศึกษาคือ วิเคราะห์ห้อยค่าถึงกล่าวจากบทเรียงความที่ผู้ได้ศึกษาต่อ และไม่ได้ศึกษาต่อเขียนขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าข้อมูลนั้นไม่ได้มาจากสภาพธรรมชาติอย่างแท้จริง หากได้จากการขอให้นักเรียนเขียนขึ้นมา อย่างไรก็ตามการเสนอผลการวิเคราะห์ได้มีการแจ่มนัยรายละเอียดของการใช้ค่าที่ซ้ำกัน ส่วนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยบันทึกห้อยค่าของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่กล่าวถึงผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง

ของกับการพัฒนาแต่ละคน จากคำพูดของสมาชิกในสภาพธรรมชาติเป็นหิ้งคำที่บอกเล่า
กันเองในหมู่บ้าน และคำที่บอกเล่าแก่ผู้วิจัยหลังจากคุ้นเคยกันดีแล้ว หากแต่มีได้
แรงนับจำนวนคนที่กล่าวคำซ้ำกันแต่อย่างใด ถ้อยคำที่สมาชิกกลุ่มทั้งสามกล่าวขวัญถึง
ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องของการพัฒนามีดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน - คี, เกง, ช่วยเหลือชาวบ้านดี, ทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้น,
รวย, ชาวบ้านรัก, ชาวบ้านเชื่อฟัง และยินดีให้ความร่วมมือ, นักเรียนกลัวผู้ใหญ่บ้าน
ยิ่งกว่ากลัวครู, เห็นใจลูกบ้าน ไม่เอาแค่นี้ ไม่เรียกร้องจากลูกบ้านมากเกินไป,
เก่งทุกอย่างรวมทั้งทางนักเลงด้วย, มีบารมีที่นักเลงบ้านอื่นเกรงกลัว, คนในหมู่บ้าน
ชอบผู้ใหญ่บ้านมาก แต่กับคนภายนอกบางคนอาจมีปัญหบ้าง เพราะคูทางบ้านระวังคว
บิคบ้านแต่หัวค่ำทุกวัน, เวลามีความหาย มีคนขโมยรูปหงส์จากวัด ผู้ใหญ่บ้านสามารถ
ติดตามเอาคืนมาได้

พี่ชุนากร - สวย, นิสัยดี, เข้ากับชาวบ้านได้ดี, แรกก่อนเข้ามาบอย ๆ ระยะเวลา
หลังหายไป, ช่วยให้ความรู้แก่ชาวบ้านหลายอย่าง, ชาวบ้านชอบ, รับผิดชอบ

เกษตรตำบล - นิสัยดี ให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเกษตร
อยู่เสมอ เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านเมื่อเกิดปัญหาโรคพืช แมลง, เข้ามาปฏิบัติงานสม่ำเสมอ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข - ไปที่สำนักงานไม่ค่อยพบ, มาทำงานสาย กลับเร็ว
บางทีหายไปหลาย ๆ วัน, ไม่สนใจชาวบ้าน, ตามไปตรวจคนเจ็บที่บ้านมักไม่ยอมไป,
ช่วงไหนที่มาพักในสำนักงาน เวลามาเรียกกลางคืนไม่ยอมออกมาคุยแลคนไข้ แม้กลางวัน
บางครั้งก็ปิดห้อง เจ็บไม่ออกมา, คึกค้ายาแพง, หัวหน้างานของเขาเองก็ไม่ชอบ เพราะ
ใช้งานอะไรไม่ค่อยได้, สามี่ซึ้ง ไม่ยอมให้พูดกับชาวบ้านโดยเฉพาะที่เป็นชาย, เชื่อสามี่
มาก, สามี่ไม่เอาการเองงาน ประกอบอาชีพอะไรชั่วคราวก็เลิก, สภาพที่พักอาศัย
สกปรกไม่สมกับที่เป็นหมอ (ชาวบ้านมักเรียกเจ้าหน้าที่ทุกระดับในวงงานสาธารณสุขว่า หมอ),
อยากให้ย้ายไปอยู่ที่อื่นเร็ว ๆ, นิสัยส่วนตัวดีแต่ทำงานไม่ดี

ครู - ครูใหญ่คนเก่ารอเกษียณจึงไม่ค่อยตั้งใจทำงาน, เกรงใจครูที่เป็นคนใน
หมู่บ้าน, ครูที่เป็นคนในหมู่บ้านเองคนหนึ่งเฉื่อยชา อีกคนสนใจกิจกรรมนอกโรงเรียน

มากกว่า, ครูทำงานสาย, ทำธุระส่วนตัวเวลาราชการ ครูไม่ค่อยสอนหนังสือ, ไม่มีวินัย ไม่เข้มงวดกับเด็ก, ไม่คอยให้การบ้านเด็ก, ครูใหญ่คนเก่าไม่ฟังความเห็นของกรรมการศึกษา,

- ครูใหญ่คนใหม่เป็นคนขยัน เอาการเขางาน, เป็นคนจริงจัง ไม่สามะเลเทเมมา, ครูใหญ่คนใหม่มารับตำแหน่งด้วยความไม่สบายใจเพราะทัศนคติคนอื่นมีคนอยากมาโรงเรียนนี้หลายคน ครูใหญ่คนนี้ก็คงวิ่งเต้นจึงได้มา (เกี่ยวกับเรื่องนี้มีบางคนแย้งว่า จะกล่าวเช่นนั้นก็ไม่ถูกเพราะ) ครูใหญ่คนนี้มีคุณสมบัติเหมาะกว่าคู่แข่งคนอื่น ๆ , ครูใหญ่คนใหม่สัญญาจะแก้ปัญหาการอ่านออกเขียนได้ภายในสองปี, ขยัน, สุภาพ, มีชาวบ้านจากหมู่บ้านที่สังกัดของโรงเรียนเก่ามากมาส่งมาก แสดงว่าเป็นที่รักของชาวบ้านที่นั่น

เจ้าอาวาส - เอาแต่ใจตัวเองจะทำอะไรคนขัดไม่ได้, เอาแต่ญาติพี่น้องของตน, ครอบงำชาวบ้านบ่อยเกินไป, เอาแต่รายได้ไม่ยอมลงทุนในการกิจการ, สร้างโบสถ์ใหญ่เกินไป, รวย, ชาวบ้านไม่ชอบเวลาท่านจะทำอะไรต้องให้ผู้ใหญ่บ้านไปช่วย เพราะชาวบ้านเชื่อผู้ใหญ่บ้าน, หยิ่ง, คุณผลการใช้จ่ายเงินก่อสร้างโบสถ์เพียงลำพังไม่ยอมให้กรรมการวัดรู้เห็นด้วย, เมื่อปี 2522 มีการชุกกรุ, พระและเหรียญต่าง ๆ จากเจดีย์ในวัด ทางวัดจัดจำหน่ายแก่ชาวบ้านไม่ค่อยมีโอกาสทราบว่ามีรายได้อย่างไร

ความเห็นของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้าน

การเสนอข้อมูลในส่วนนี้เป็นความเห็นของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาซึ่งประเมินสมาชิกกลุ่มและประชาชน ว่ามีความร่วมมือต่อการพัฒนามากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดความร่วมมือบ้าง ซึ่งจะเสนอเฉพาะความเห็นของผู้ใหญ่บ้านพัฒนากร ทัศนกรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู และเจ้าอาวาส ดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน มีความเห็นว่าชาวบ้านมีความเสียสละเพื่อส่วนรวมน้อยไปหน่อย การจะขอความร่วมมือขึ้นอยู่กับว่าใครแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จมากเพียงใด และมีความเชื่อถ้อยยอมรับในบุคคลที่ขอความร่วมมือมากเพียงไร ชาวบ้านยากจน ภาวะเศรษฐกิจเป็น

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เสียสละเพื่อส่วนรวมได้น้อยไป เพราะต้องใช้เวลาย่ำมาหาหิน ความร่วมมือบางอย่างต้องใช้ชีวิตแลกกันบังคับ แต่บางกรณีก็เป็นเรื่องของการทำตามกัน

พัฒนากร มีความเห็นว่าชาวบ้านพระเพลิงมีความกระตือรือร้นต่อการพัฒนา (ผู้วิจัยเชื่อว่าพัฒนากรรู้สึกเช่นนั้นจริง จากการเปรียบเทียบกับประชาชนในหมู่บ้านอื่น เห็นได้จากการจัดหมู่บ้านพระเพลิง เป็นหมู่บ้านพัฒนา ซึ่งต้องส่งเขาประกวด และส่งศูนย์เยาวชนของหมู่บ้านพระเพลิง เป็นตัวแทนของตำบลเขาประกวดในอำเภอควย) การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาขึ้นอยู่กับ เวลาว่าง และภาวะเศรษฐกิจ ชาวบ้านชอบของฟรี และชอบกิจกรรมที่ง่ายและสนุก อีกประการหนึ่งที่ค่อนข้างสำคัญ คือชาวบ้านขาดความคิดริเริ่ม และความสามารถที่จะดำเนินการกลุ่มด้วยตนเอง ต้องรอการนำจากเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ

เกษตรตำบล มีความเห็นว่าความร่วมมือยอมรับการพัฒนาต่าง ๆ ขึ้นกับความสอดคล้องกับความจำเป็นในชีวิตของชาวบ้านหรือไม่ ตัวอย่างการเผยแพร่การเกษตรในหมู่บ้านพระเพลิงบางกรณีไม่ได้รับความร่วมมือมากนัก ทั้งนี้เพราะชาวบ้านไม่ได้พึ่งอาชีพการเกษตรอย่างเดียว แต่มีอาชีพรองอื่น ๆ หลายด้าน ความเอาใจใส่สนใจก่อนรวมการเกษตรจึงน้อยกว่าหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ยากจน การเสนอนวัตกรรมบางอย่างเป็นเรื่องต้องเสี่ยง ชาวบ้านจะยังไม่กล้ารับ เช่น การทำนาหว่านน้ำคม คอเมื่อได้เห็นผลจากนาสาธิตแล้วจึงมีผู้สนใจมาขอรายละเอียด ผู้นำก็มีความสำคัญมากต่อความร่วมมือของชาวบ้าน การปฏิบัติงานของเกษตรตำบลมักอาศัยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ให้ความร่วมมืออย่างดี ประการสุดท้ายที่มีผลต่อความร่วมมือของชาวบ้านคือ เจ้าหน้าที่ต้องสร้างความคุ้นเคย สนับสนุนมลลुकคสี และการแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวบ้าน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความเห็นว่าชาวบ้านไม่ค่อยยอมรับคำแนะนำในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ ไม่เห็นความสำคัญในการป้องกันรักษาสุขภาพ เรียกร้องบริการโดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นของเจ้าหน้าที่ เช่น มาติดต่อบริการนอกเวลาทำงานทั้งที่ไม่ใช่การป่วยหนัก หรือกระทันหัน ขอให้ไปรักษาที่บ้าน แทนที่จะมาที่สำนักงาน ทำให้เจ้าหน้าที่เสียงานที่สำนักงาน ชาวบ้านมีฐานะดี แต่ชอบค้างค้ำยา ไม่ยอมลงทุน ชอบของฟรี และคอยที่จะรับจากทางราชการ เช่น การไม่ยอมออกเงินจัดซื้อครุภัณฑ์ ไม่ยอม

ออกเงินฉีกวัดขึ้นสุนัข ชาวบ้านไม่พยายามเข้าใจงานของเจ้าหน้าที่ ไม่จำแนกความจำเป็นในการให้บริการแก่ประชาชนที่แตกต่างกัน เช่น ยายบางชนิดโคฟี บางชนิดต้องซื้อ ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าเมื่อยาชนิดหนึ่งได้โดยไม่เสียเงิน ทำไมอีกชนิดจึงต้องเสีย หรือการให้อาหารเสริมแก่เด็กที่น้ำหนักไม่ถึงเกณฑ์ปกติ ชาวบ้านก็ไม่เข้าใจว่าทำไมไม่ได้รับแจกเพราะบุตรของกินน้ำหนักความเกณฑ์แล้ว ยังยืนยันที่อยากจะได้อาหารเสริมอยู่อีกเป็นคน

ครู ในพื้นที่จะยังไม่เสนอความเห็นของครูใหญ่คนใหม่ เพราะเพิ่งรับงานได้เพียงไม่ถึงเดือนเป็นช่วงเวลาที่กำลังรื้อฟื้นคำเรียกร้องของชาวบ้านเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของทางโรงเรียน ครูใหญ่คนใหม่เตรียมโครงการประชุมผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือภายหลังจากที่ผู้วิจัยออกจากหมู่บ้านแล้ว

สำหรับความเห็นของครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ครูอาวุโสที่เห็นความร่วมมือของชาวบ้านในด้านการก่อสร้างอาคารเรียนมาตลอดก็มีความเห็นว่า ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนดี ครูคนอื่น ๆ มีความเห็นแตกต่างกันไป เช่น ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เด็กขาดเรียนก็ไม่คว่ำ ให้ความร่วมมือชั่วคราวไม่สม่ำเสมอ เช่น โครงการอาหารกลางวัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี แต่บางคนรับ อ้างว่างานยุ่งไม่มีเวลา เด็กชอบทำลายสมบัติของโรงเรียน ระยะเวลาหลังผู้ปกครองเอาเด็กออกไปเรียนโรงเรียนในอำเภออื่นมาก

เจ้าอาวาส มีความเห็นว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือกับทางวัดดี แต่ระยะเวลาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทางวัดจึงไม่ขอความร่วมมือในเรื่องเล็ก ๆ แต่จะขอความร่วมมือในเรื่องใหญ่เพราะชาวบ้านคงทำมาหากิน อีกประการหนึ่ง เมื่อก่อนทางวัดเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในทุกเรื่องทั้งเรื่องจิตใจ การแก้กูกูลต่อโรงเรียน การช่วยแก้ปัญหาสุขภาพ แต่ปัจจุบันมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงมากขึ้น บทบาทของวัดส่วนนี้จึงลดลงไป ทำให้ดูเหมือนว่าชาวบ้านพึ่งวัดน้อยลง ความร่วมมือในการพัฒนาของชาวบ้าน มักต้องการเห็นผลสำเร็จของงานก่อนจึงยอมร่วมมือ เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่สุขภาพเข้าไปแนะนำให้สร้างส้วมระยะแรกไม่มีความสนใจ ต่อเมื่อมีคนฐานะดีมีลูกหลายไปอยู่ในเมืองมาก ๆ เริ่มทำแล้วจึงค่อย ๆ ทำตามกันจนเกือบครบทุกหลังคาเรือน

จากข้อมูลที่เสนอมาทั้งหมดในบทนี้ จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็น ทศนคติ และ ความร่วมมือ มีความเกี่ยวข้อง เป็นเหตุเป็นผลแก่กันอย่างชัดเจน ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ประชาชนชุมชนบิลาชวัญถึงด้วยทศนคติที่ดีก็必将มีความเห็นในทางที่ดีคือ ชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันกิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากชาวบ้านก็มักจะได้รับ ความร่วมมืออย่างดีไปด้วย เช่นผู้ใหญ่บ้าน ทศนากร ส่วนผู้ที่สมาชิกกลุ่มบิลาชวัญ ชุมชนถึงในทางไม่ดี ก็จะมีความรู้สึกไม่สู้ดีต่อชาวบ้าน ความร่วมมือจากชาวบ้านก็น้อย กว่าที่โครงการจะให้ เป็น เช่น กรณีของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครู กรณีที่แตกต่างออกไป รายเดียวกันคือ เจ้าอาวาส ซึ่งประชาชนมีทศนคติในทางที่ไม่สู้ดีนัก แทนที่พอใจในความ ร่วมมือของชาวบ้าน และจากการสังเกตของผู้วิจัยเองก็ยังเห็นว่า ระคับความร่วมมือที่ ชาวบ้านให้กับทางวัดอยู่ในเกณฑ์ แม้จะมีสภาพ "ทำไปบนไป" บางทีถาม ในส่วนนี้ มีข้อพิจารณาหลายประการคือ ประการแรกอาจเป็นเพราะการทำบุญ เป็นเรื่องของประเพณี ความเชื่อทางศาสนา แม้จะไม่พอใจบุคคลบาง แต่ชาวบ้านก็ยังทำตามศรัทธาของตน นอก จากนั้นอาจเป็นเพราะการสร้างโบสถ์ เมื่อไถ่ลงมือไปแล้ว แม้จะใหญ่โตกว่าที่คาดคิดไว้ มาก แต่ก็นับว่าเป็นงานของหมู่บ้านที่ควรเปรียบเทียบกับวัดในหมู่บ้านอื่น ฉะนั้นชาวบ้าน ก็จำเป็นต้องทำต่อไป นอกจากนั้นการสร้างโบสถ์ก็มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากบุคคล ภายนอกหมู่บ้านไ้มากกว่ากิจกรรมอื่นในหมู่บ้าน เพราะประเพณีการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เอื้ออำนวยให้ ประกอบกับที่ไถ่กล่าวแล้วว่ามีชาวบ้านพระเพลิงที่บวช และไต่คำร้างตำแหน่ง สำคัญ ๆ ในวัดใหญ่ ๆ หลายแห่ง ท่านเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการนำการสนับสนุนจากภายนอกไปสู่วัดพระเพลิง ประการสุดท้าย อาจอธิบายไต่ด้วยลักษณะโครงสร้างทางสังคม ซึ่ง จอห์น เอ็มเบรี (Embree 1950 : 3-15) สรุปไว้ว่าประเทศไทย มีระบบโครงสร้างสังคมอย่างหลวม ๆ บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือพันธกรณีแห่งสถานภาพ และบทบาท ของตนก็ยังได้รับการยอมรับและการอภัย กฎเกณฑ์ของสังคมหย่อนยาน ไม่ได้รับการปฏิบัติ โดยเคร่งครัด แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชาวบ้านพระเพลิงแล้ว จะเห็น ว่าแม้จะมีความไม่พอใจเพียงใด ชาวบ้านก็ยังให้ความเคารพศรัทธาสถาบันศาสนา มีการยอมรับ และเชื่อฟังเจ้าอาวาส รวมทั้งให้ความร่วมมือต่อทางวัดต่อไป ซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างสังคมส่วนนี้มิได้เป็นโครงสร้างหลวม ๆ ดังที่ เอ็มเบรี กล่าวไว้ หากเป็น โครงสร้างที่กระชับแข็งแกร่งมากพอสมควรทีเดียว ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ทศนคติ สุวรรณชฎ (ทศนคติ สุวรรณชฎ 2516 : 38-51)

จะเห็นได้ว่า ทัศนคติของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา ซึ่งแสดงออกโดยผ่านของทางการชุมชนนี้ มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือที่ สมาชิกกลุ่มรวมทั้งประชาชนทั่วไปจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่อผู้ที่ถูกชุมชนถึง อีกทั้ง ยังมีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือกันเองภายในกลุ่มด้วย แต่เนื่องจากยังไม่มี การทดสอบ ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจึงสรุปว่าสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การ ชุมชนกับความร่วมมือในการพัฒนา ได้รับการยอมรับ แต่ควรจะได้มีการวิจัยเพื่อทดสอบใน เชิงปริมาณต่อไป

อนึ่ง จากการประมวลปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือในการพัฒนา พฤติกรรม การ ร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนา ทัศนคติที่สมาชิกกลุ่มทั้งสามมีต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา ตลอดจนความเห็นของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชน ผู้วิจัยพบว่า การชุมชนถึงผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา โดยเฉพาะทัศนคติที่ผู้ ชุมชนมีต่อ ผู้ถูกชุมชนไม่เพียงแต่จะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือที่ผู้ชุมชนจะให้แก่ผู้ถูกชุมชน เท่านั้น แต่ ยังถือได้ว่าเป็นดัชนีสำคัญที่ชี้แนวโน้มของความร่วมมือและความราบรื่นในการพัฒนาไต่อย่าง ดี กล่าวคือ แม้จะยังมีไควเคราะห์สภาพของปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนา แต่หากได้ รับฟังประชาชนกล่าวขวัญชุมชน แสดงทัศนคติต่อผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา ก็สามารถ จะคาดหมายได้ว่าแนวโน้มความร่วมมือของประชาชนต่อผู้ที่ถูกชุมชนจะเป็นไปในทางที่ดี หรือไม่ จึง เป็นปัจจัยที่ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาหรือผู้ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาควร จะ ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่การประเมินสถานการณ์ หรือประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานให้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย